ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 20. októbra 2011 *

Vo veci C-225/10,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sozialgericht Nürnberg (Nemecko) z 26. apríla 2010 a doručený Súdnemu dvoru 10. mája 2010, ktorý súvisí s konaním:

Juan Pérez García,

José Arias Neira,

Fernando Barrera Castro,

Dolores Verdún Espinosa, právna nástupkyňa Josého Bernala Fernándeza,

proti

Familienkasse Nürnberg,

* Jazyk konania: nemčina.

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory J. N. Cunha Rodrigues, sudcovia U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh (spravodajca) a A. Arabadžiev,

generálny advokát: P. Mengozzi,
tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 14. apríla 2011,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— F. Barrera Castro, v zastúpení: A. González Maeztu, vedúci španielskeho konzulárneho oddelenia vo Frankfurte nad Mohanom,

— nemecká vláda, v zastúpení: N. Graf Vitzthum, splnomocnený zástupca,

— španielska vláda, v zastúpení: B. Plaza Cruz a S. Centeno Huerta, splnomocnené zástupkyne,

— Európska komisia, v zastúpení: V. Kreuschitz, splnomocnený zástupca,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 9. júna 2011,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 77 a 78 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v znení zmenenom a doplnenom nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996 (Ú. v. ES L 28, 1997, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 3), zmeneným a doplneným nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1992/2006 z 18. decembra 2006 (Ú. v. EÚ L 392, s. 1, ďalej len „nariadenie č. 1408/71“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci štyroch sporov medzi J. Pérezom Garcíom, J. Ariasom Neirom, F. Barrerom Castrom a D. Verdúnovou Espinosovou na jednej strane a Familienkasse Nürnberg (Oddelenie rodinných dávok v Norimbergu) na druhej strane z dôvodu, že tento orgán žalobcom odmietol priznať pre ich dospelé zdravotne postihnuté deti možnosť poberať prídavky na nezaopatrené deti.

Právny rámec

Právna úprava Únie

3 Článok 1 písm. u) nariadenia č. 1408/71 stanovuje, že na účely tohto nariadenia:

„i) rodinné dávky znamenajú všetky vecné dávky alebo peňažné dávky určené na pokrytie rodinných výdavkov podľa právnych predpisov v zmysle článku 4 ods. 1 písm. h), s výnimkou osobitného príspevku pri narodení dieťaťa uvedeného v prílohe II,

ii) ‚rodinné prídavky' znamenajú pravidelné peňažné dávky poskytované výlučne na základe počtu, a ak je to vhodné, veku rodinných príslušníkov."

4 V zmysle článku 4 ods. 1 písm. h) tohto nariadenia sa toto nariadenie vzťahuje na „všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí sociálneho zabezpečenia:… rodinné dávky".

5 Podľa článku 10a ods. 1 nariadenia č. 1408/71 sa ustanovenia hlavy III nevzťahujú na osobitné nepríspevkové dávky, osoby, na ktoré sa vzťahuje toto nariadenie, poberajú tieto dávky výhradne na území toho členského štátu, v ktorom majú bydlisko, a podľa právnych predpisov tohto štátu za predpokladu, že sú takéto dávky uvedené v prílohe IIa.

6 Príloha IIa nariadenia č. 1408/71 s názvom „Osobitné nepríspevkové peňažné dávky“ v položke „H. Španielsko“ stanovuje:

„a) Zaručený minimálny príjem (zákon č. 13/1982 zo 7. apríla 1982)

…

c) Nepríspevkové invalidné dôchodky a starobné dôchodky podľa článku 38 ods. 1 úplného znenia všeobecného zákona o sociálnom zabezpečení, schváleného Kráľovskou legislatívnou vyhláškou č. 1/1994 z 20. júna 1994

…“

7 Ako vyplýva z jej názvu, hlava III nariadenia č. 1408/71 obsahuje osobitné ustanovenia pre rôzne kategórie dávok.

8 Kapitola 7 s názvom „Rodinné dávky“, hlava III a článok 76 nariadenia č. 1408/71 s názvom „Pravidlá alebo priority v prípadoch prekrývania nároku na rodinné dávky podľa právnych predpisov príslušného štátu a podľa právnych predpisu členského štátu bydliska rodinných príslušníkov“ stanovuje:

„1. Keď počas rovnakého obdobia tým istým rodinným príslušníkom z dôvodu vykonávania povolania právne predpisy členského štátu, na území ktorého majú rodinní príslušníci bydlisko, priznajú nárok na rodinné dávky, nárok na rodinné dávky, ktoré

náležia podľa právnych predpisov iného členského štátu, ak to prichádza do úvahy podľa článkov 73 alebo 74, budú pozastavené do výšky, ktorú priznávajú právne predpisy prvého členského štátu.

2. Ak sa nárok na dávky neuplatnil v členskom štáte, na území ktorého majú rodinní príslušníci bydlisko, príslušná inštitúcia iného členského štátu môže uplatniť ustanovenia odseku 1, ako keby dávky poskytoval prvý členský štát."

9 Rovnako z hlavy III, z kapitoly 8 tohto nariadenia s názvom „Dávky pre nezaopatrené deti dôchodcov a pre siroty", konkrétne článku 77, vyplýva:

„1. Na účely tohto článku termín ‚dávky' znamená rodinné prídavky pre osobu poberajúcu starobný alebo invalidný dôchodok alebo dôchodok z dôvodu pracovného úrazu alebo choroby z povolania a zvýšenia alebo doplatky k takýmto dôchodkom v súvislosti s deťmi takýchto dôchodcov, s výnimkou doplatkov poskytovaných v rámci systémov poistenia za pracovné úrazy a choroby z povolania.

2. Dávky sa poskytujú v súlade s ďalej uvedenými pravidlami bez ohľadu na členský štát, na ktorého území má dôchodca alebo deti bydlisko:

a) dôchodcovi, ktorý poberá dôchodok podľa právnych predpisov len jedného členského štátu v súlade s právnymi predpismi členského štátu zodpovedného za tento dôchodok,

b) dôchodcovi, ktorý poberá dôchodky podľa právnych predpisov viacerých členských štátov:

i) v súlade s právnymi predpismi ktoréhokoľvek z týchto štátov, v ktorom má bydlisko, za predpokladu, že sa nárok na jednu z týchto dávok uvedených v odseku 1 nadobudol podľa právnych predpisov tohto štátu, pri zohľadnení ustanovenia článku 79 ods. 1 písm. a), ak je to vhodné,

…“

10 Rovnako z kapitoly 8 článku 78 nariadenia č. 1408/71 s názvom „Siroty“ vyplýva:

„1. Na účely tohto článku termín ‚dávky‘ znamená rodinné prídavky a, kde je to vhodné, doplnkové alebo osobitné príspevky pre siroty.

2. Sirotské dávky sa poskytujú v súlade s ďalej uvedenými pravidlami bez ohľadu na členský štát, na ktorého území má sirota alebo fyzická alebo právnická osoba, ktorá sa o ňu skutočne stará, bydlisko alebo sídlo:

a) sirote zosnulého zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, na ktorú sa vzťahovali právne predpisy iba jedného členského štátu, v súlade s právnymi predpismi tohto členského štátu,

b) sirote zosnulého zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, na ktorú sa vzťahovali právne predpisy viacerých členských štátov:

i) v súlade s právnymi predpismi členského štátu, na ktorého území má sirota bydlisko, za predpokladu, že sa nárok na jednu z dávok uvedených v odseku 1 nadobudol podľa právnych predpisov tohto štátu pri zohľadnení ustanovení článku 79 ods. 1 písm. a), ak je to vhodné,

…“

11 V zmysle článku 5 nariadenia č. 1408/71 „členské štáty upresnia… dávky uvedené v článkoch 77 a 78 vo vyhláseniach, ktoré sa oznámia a zverejnia...“.

12 Spolková republika Nemecko vo svojom vyhlásení v súlade s uvedeným článkom 5 (Ú. v. ES C 210, 2003, s. 1) určila, že prídavky na deti, ktoré sa poskytujú deťom poberateľov dôchodku podľa zákona o prídavkoch na nezaopatrené deti (Bundeskindergeldgesetz, ďalej len „BKGG“), sa považujú za rodinné prídavky stanovené v článkoch 77 a 78 nariadenia č. 1408/71.

13 Vo svojom vyhlásení uskutočnenom na rovnakom základe (Ú. v. EÚ C 79, 2005, s. 9) Španielske kráľovstvo určilo, že rodinné prídavky a sirotské dávky sú upravené v súlade s týmito ustanoveniami v kráľovskej legislatívnej vyhláške č. 1/1994.

Vnútroštátna právna úprava

Nemecká právna úprava

14 BKGG v znení uverejnenom 28. januára 2009 (BGBl. 2009 I, s. 142) priznáva dôchodcom právo na prídavky na nezaopatrené deti až do dosiahnutia 18. roku veku dieťaťa, za osobitných podmienok do dosiahnutia 25. roku veku (ďalej len „nemecké prídavky na nezaopatrené deti“). V prípade, ak ide o zdravotne postihnuté dieťa, ktoré si nie je schopné samo zabezpečiť svoje základné potreby, BKGG stanovuje, že ak sa zdravotné postihnutie zistilo pred 25. rokom veku dieťaťa, tieto prídavky sa poskytnú bez vekového obmedzenia. Výška prídavkov sa určí podľa počtu nezaopatrených detí.

Španielska právna úprava

15 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že zdravotne postihnuté deti, ktoré dosiahli vek 18 rokov, môžu požiadať o poskytnutie nepríspevkového invalidného dôchodku vo forme osobitnej podpory podľa zákona č. 13/1982 (ďalej len „španielske nepríspevkové dávky pre zdravotne postihnutých“).

16 Okrem toho legislatívna vyhláška č. 1/1994 upravuje poskytnutie prídavkov pre poberateľov dôchodku s bydliskom na území tohto štátu na každé nezaopatrené dieťa s bydliskom na rovnakom území, ktoré nedosiahlo vek 18 rokov, ak rodinný príjem neprekročí určitú hranicu a ani jeden z rodičov nemá nárok na dávky rovnakej povahy na základe iného štátneho systému sociálnej ochrany (ďalej len „španielske prídavky na nezaopatrené deti“). Takáto dávka sa vypláca počas celého života dieťaťa

so zdravotným postihnutím, ktorého stupeň postihnutia sa rovná alebo je vyšší ako 65 %, bez stanovenia vekových a finančných obmedzení. Pokiaľ ide o stupeň invalidity, ktorý sa rovná alebo je vyšší ako 33 %, ďalej 65 % a nakoniec 75 %, bude sa výška dávky odvíjať pomerne od sumy základnej dávky. V prípade dieťaťa so zdravotným postihnutím sa však dávka neprizná, ak toto dieťa poberá analogickú dávku na základe iného štátneho systému sociálnej ochrany, dávku „osobitnej podpory" poskytnutú na základe zákona č. 13/1982 alebo „invalidný dôchodok v nepríspevkovej podobe", dotknutá osoba sa musí v tejto súvislosti rozhodnúť pre jednu z týchto navzájom nezlučiteľných dávok.

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

17 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že J. Peréz García, J. Arias Neira, F. Barrera Castro a J. Bernal Fernández, ktorý v priebehu konania vo veci samej skonal, sú španielskymi občanmi s bydliskom v Španielsku, ktorí pracovali ako migrujúci pracovníci v Nemecku. Na tomto základe každý z nich poberá alebo poberal starobný alebo invalidný dôchodok jednak v Španielsku a jednak v Nemecku, posledný uvedený členský štát im priznal nárok na „vnútroštátny" dôchodok len podľa ustanovení nemeckého práva. Navyše, keďže bol každý zo žalobcov otcom zdravotne postihnutého dieťaťa staršieho ako 18 rokov, podľa informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom sa žalobcom z dôvodu zdravotného postihnutia ich detí v Španielsku na základe zákona č. 13/1982 poskytovali španielske nepríspevkové dávky pre zdravotne postihnutých, nie však prídavky na nezaopatrené deti podľa kráľovskej legislatívnej vyhlášky č. 1/1994.

18 Rozhodnutiami prijatými v období od novembra 2007 do júna 2008 Familienkasse Nürnberg odmietla alebo odňala J. Pérezovi Garcíovi, J. Ariasovi Neirovi, F. Barrerovi Castrovi a J. Bernalovi Fernándezovi nárok na poskytovanie nemeckých prídavkov na nezaopatrené deti v podstate z toho dôvodu, že žalobcovia majú v Španielsku nárok

na peňažné dávky vo vyššej výške, ako sú dávky vyplácané v Nemecku, a že o ich poskytnutie môžu kedykoľvek požiadať. Určujúca by v tomto smere mala byť skutočnosť, že španielske rodinné prídavky sú splatné aj v takom prípade, ak zdravotne postihnuté dieťa nemôže poberať španielske nepríspevkové dávky pre zdravotne postihnutých.

19 Keďže sťažnosť žalobcov proti týmto rozhodnutiam bola zamietnutá, J. Pérez García, J. Arias Neira, F. Barrera Castro a J. Bernal Fernández podali v rozsahu, v akom boli rozhodnutím dotknutí, žalobu na Sozialgericht Nürnberg, ktorou žiadali, aby im boli priznané nemecké prídavky na nezaopatrené deti. Keďže J. Bernal Fernández zomrel 20. apríla 2009, jeho vdova D. Verdúnová Espinosová pokračuje v spore ako jeho právna nástupkyňa.

20 Vnútroštátny súd sa vo svojom rozhodnutí domnieva, že vo všetkých prípadoch, v ktorých vedie konanie, bol nárok na španielske prídavky na nezaopatrené deti „nadobudnutý“ v zmysle článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) a článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia (EHS) č. 1408/71, pretože zákonné podmienky na poskytnutie týchto dávok boli splnené. Vzhľadom na to, že nárok na tieto prídavky je v zmysle uvedeného vylúčený z dôvodu, že rodičia zdravotne postihnutého dieťaťa využili existujúce právo voľby podľa španielskeho práva, vnútroštátny súd sa prikláňa k názoru, že poberanie španielskych nepríspevkových dávok pre zdravotne postihnutých vylučuje nárok dotknutých osôb na poberanie nemeckých prídavkov na nezaopatrené deti v štáte, ktorý nie je štátom bydliska a voči ktorému sa nárok podľa vyššie uvedených ustanovení uplatňuje až subsidiárne.

21 Podľa vnútroštátneho súdu z toho nevyplýva nijaké porušenie voľného pohybu migrujúcich pracovníkov. V skutočnosti, pokiaľ osoba poberajúca španielsky dôchodok a nemecký dôchodok zmení svoje bydlisko z Nemecka do Španielska, stratí prednostný nárok na nemecké prídavky na nezaopatrené deti, ktorý jej vyplýva z článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia č. 1408/71 podľa právnej úpravy pôvodného členského štátu bydliska, avšak zároveň na základe toho istého ustanovenia nadobúda prednostný nárok na prídavky na nezaopatrené deti, ktoré sú v novom členskom štáte

bydliska vyššie. Uvedené by platilo rovnako aj podľa článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) tohto nariadenia.

22 Vnútroštátny súd sa naopak domnieva, že nárok na nemecké prídavky na nezaopatrené deti možno priznať až do výšky rozdielu medzi predmetnými dávkami, pretože zdravotne postihnuté dieťa, ktoré poberá španielske nepríspevkové dávky pre zdravotne postihnutých, už nie je v Španielsku považované za nezaopatrenú osobu. O takýto prípad by šlo napríklad vtedy, ak by zdravotne postihnuté dieťa natrvalo opustilo spoločnú domácnosť s jeho rodičmi, aby žilo vo vlastnom byte alebo v terapeutickom zariadení chráneného bývania. V takomto prípade by bola vylúčená akákoľvek možnosť voľby medzi španielskymi rodinnými prídavkami na nezaopatrené deti a španielskymi nepríspevkovými dávkami pre zdravotne postihnutých.

23 Za týchto okolností sa Sozialgericht Nürnberg rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je potrebné článok 77 ods. 2 písm. b) bod i) nariadenia (EHS) č. 1408/71 vykladať v tom zmysle, že rodinné prídavky pre osoby poberajúce starobný alebo invalidný dôchodok, alebo dôchodok z dôvodu pracovného úrazu či choroby z povolania podľa právnej úpravy viacerých členských štátov (tzv. osoby poberajúce dva dôchodky, resp. niekoľko dôchodkov), ktorých nárok na vyplatenie dôchodku vyplýva z právnej úpravy bývalého štátu zamestnania (vnútroštátny nárok na dôchodok), nemusia byť bývalým štátom zamestnania poskytnuté, pokiaľ je v štáte bydliska upravená porovnateľná vyššia dávka, ktorá je však nezlučiteľná s inou dávkou, pre ktorú sa dotknutá osoba na základe možnosti voľby rozhodla?

2. Je potrebné článok 78 ods. 2 písm. b) bod i) nariadenia (EHS) č. 1408/71 vykladať v tom zmysle, že rodinné prídavky sirote zosnulého zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, na ktorú sa vzťahovali právne úpravy viacerých členských štátov a u ktorých fiktívny nárok na sirotský dôchodok vyplýva z právnej úpravy bývalého štátu zamestnania (potenciálny vnútroštátny nárok na dôchodok), nemusia byť poskytnuté bývalým štátom zamestnania, pokiaľ je v štáte bydliska upravená porovnateľná vyššia dávka, ktorá je však nezlučiteľná s inou dávkou, pre ktorú sa dotknutá osoba na základe možnosti voľby rozhodla?

3. Týka sa to aj dávky, ktorá patrí do oblasti pôsobnosti článku 77 alebo článku 78 nariadenia (EHS) č. 1408/71, ktorá je síce v zásade upravená v štáte bydliska detí, ale pri tejto dávke neexistuje nijaká možnosť voľby?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvých dvoch otázkach

24 Svojimi prvými dvoma otázkami, ktoré treba skúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 77 ods. 2 písm. b) bod i) a článok 78 ods. 2 písm. b) bod i) nariadenia č. 1408/71 vykladať v tom zmysle, že osoby poberajúce starobný alebo invalidný dôchodok alebo sirota zosnulého zamestnanca, na ktoré sa vzťahujú právne úpravy viacerých členských štátov, ale nárok na dôchodok alebo sirotský dôchodok im vyplýva len z právnych predpisov bývalého členského štátu zamestnania, sú oprávnené uplatňovať si u zodpovedných orgánov tohto štátu nárok na rodinné prídavky stanovené týmto predpisom v prospech detí so zdravotným postihnutím aj v tom prípade, ak v členskom štáte bydliska nežiadali o poskytnutie porovnateľnej

vyššej dávky stanovenej v právnej úprave tohto členského štátu, pretože sa na základe práva voľby rozhodli pre poskytnutie inej dávky pre zdravotne postihnutých, ktorá je však s touto dávkou nezlučiteľná.

25 Tieto otázky boli položené v rámci konaní, v ktorých, ako vyplýva z bodu 17 tohto rozsudku, sa dotknutí poberatelia starobného dôchodku, ako aj uvedená sirota (ďalej len „dotknuté osoby“) rozhodli pre poskytnutie nepríspevkových dávok pre zdravotne postihnutých zodpovednými orgánmi členského štátu svojho bydliska, ktorých poskytnutie podľa vnútroštátnej právnej úpravy tohto štátu vylučuje poberanie prídavkov na nezaopatrené deti, a to aj pokiaľ ide o deti so zdravotným postihnutím.

26 Za takýchto okolností sa zodpovedné orgány bývalého štátu zamestnania domnievajú, že z článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) a článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia č. 1408/71 vyplýva, že povinnosť poskytnúť dotknutým osobám rodinné prídavky má len členský štát bydliska, pretože v zmysle týchto ustanovení možno nárok na tieto prídavky „nadobudnúť“ podľa právnych predpisov tohto členského štátu, ak boli splnené všetky podmienky na poskytnutie týchto prídavkov, a to aj v prípade, ak sa dotknuté osoby rozhodli túto dávku nepoberať.

27 Hoci španielska vláda vo svojich písomných pripomienkach spresňuje, že sa španielske nepríspevkové dávky pre zdravotne postihnutých, na ktoré odkazuje rozhodnutie vnútroštátneho súdu, neposkytujú na základe zákona č. 13/1982, ale na základe kráľovskej legislatívnej vyhlášky č. 1/1994, sama pripúšťa, že toto spresnenie nemá vplyv na závažnosť položených otázok, pretože nezávisle od povahy prídavku zvoleného dotknutými osobami v Španielsku je každá z týchto dávok, ako vyplýva z bodu 16 tohto rozsudku, nezlučiteľná so španielskymi prídavkami na nezaopatrené deti

stanovenými touto kráľovskou legislatívnou vyhláškou v prospech detí so zdravotným postihnutím.

28 V prvom rade treba v tejto veci preskúmať, či ako uvádza vnútroštátny súd, aspoň jedna z predmetných sociálnych dávok v konaní vo veci samej spadá pod články 77 a 78 nariadenia č. 1408/71. V opačnom prípade by boli otázky položené vnútroštátnym súdom, ktoré sa týkajú výkladu týchto ustanovení, irelevantné.

O prídavkoch stanovených v článkoch 77 a 78 nariadenia č. 1408/71

29 Podľa odseku 1 článkov 77 a 78 nariadenia č. 1408/71 „dávkami" stanovenými týmto nariadením sú „rodinné prídavky" a v prípade, ak ide o siroty, aj doplnkové alebo osobitné prídavky pre siroty.

30 Podľa článku 1 písm. u) bodu ii) tohto nariadenia sa však pod pojmom „rodinné prídavky" v rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia rozumejú pravidelné peňažné dávky poskytované výlučne na základe počtu, a ak je to vhodné, veku rodinných príslušníkov.

31 Z uvedeného vyplýva, že „rodinné prídavky", ktorých poskytnutie je upravené v článkoch 77 a 78, sú výlučne prídavky, ktoré sú v súlade s touto definíciou, pričom sú vylúčené všetky ostatné rodinné prídavky na nezaopatrené deti (pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. septembra 1988, Lenoir, 313/86, Zb. s. 5391, body 10 a 11; z 20. marca

2001, Fahmi a Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado, C-33/99, Zb. s. I-2415, body 33 až 35, ako aj z 31. mája 2001, Leclere a Deaconescu, C-43/99, Zb. s. I-4265, body 41 a 42).

32 V tejto súvislosti treba v prvom rade zdôrazniť, že španielske nepríspevkové dávky pre zdravotne postihnutých, pre ktoré sa dotknuté osoby v členskom štáte svojho bydliska rozhodli, sú „nepríspevkovým invalidným dôchodkom“ v zmysle kráľovskej legislatívnej vyhlášky č. 1/1994 alebo „osobitnou podporou“ v zmysle zákona č. 13/1982 uvedenými v prílohe IIa nariadenia č. 1408/1, ktoré v položke H vyhlasuje na základe článku 10a hlavy III tohto nariadenia všetky španielske špeciálne dávky nepríspevkového charakteru za vylúčené. Je nesporné, že táto dávka je špeciálnou dávkou nepríspevkového charakteru. Z uvedených dôvodov táto dávka nezodpovedá pojmu „rodinné prídavky“ v zmysle článku 1 písm. u) bodu ii) tohto nariadenia, a preto nepredstavuje relevantnú „dávku“ podľa článkov 77 a 78 tohto nariadenia.

33 Okrem toho nebolo spochybnené, že nemecká dávka na nezaopatrené deti, ktorá je v bývalom členskom štáte zamestnania dotknutých pracovníkov stanovená v prospech zdravotne postihnutých detí a podľa vyhlásenia Spolkovej republiky Nemecko uskutočneného na základe článku 5 nariadenia č. 1408/71 patrí k dávkam v zmysle článkov 77 a 78 tohto nariadenia, sa považuje za dávku patriacu k „rodinným prídavkom“ v zmysle uvedeného článku 1 písm. u) bodu ii).

34 Európska komisia v podstate rovnako ako F. Barrera Castro naopak tvrdí, že na rozdiel od toho, čo uvádza vnútroštátny súd vo svojich otázkach, nezodpovedajú španielske prídavky na nezaopatrené deti poskytnuté rodičom zdravotne postihnutých detí na základe kráľovskej legislatívnej vyhlášky č. 1/1994 dávkam stanoveným v článkoch 77 a 78. Tento prídavok nemožno považovať za dávku poskytnutú len na základe počtu a prípadne veku členov rodiny, pretože určujúce sú aj iné dodatočné kritériá alebo kritériá rôznej povahy, napríklad zdravotné postihnutie a stupeň, prípadne závažnosť tohto postihnutia. Uvedené posúdenie potvrdzuje aj nezlučiteľnosť tejto dávky

s dávkou stanovenou na základe zákona č. 13/1982. Takáto vnútroštátna nezlučiteľnosť však nemôže byť odôvodnená ničím iným, len tým, že španielsky zákonodarca tieto dve dávky považuje za podobné alebo aspoň sledujúce rovnaký cieľ.

35 V každom prípade treba uviesť, že Španielske kráľovstvo vo svojom vyhlásení uskutočnenom podľa článku 5 nariadenia č. 1408/71 výslovne uviedlo, že španielska dávka na nezaopatrené deti a tiež sirotské dávky stanovené kráľovskou legislatívnou vyhláškou č. 1/1994 sú dávkami v zmysle článkov 77 a 78 tohto nariadenia.

36 Ako už uviedol aj Súdny dvor, skutočnosť, že niektoré prídavky na nezaopatrené deti poberateľov dôchodku poskytované na základe vnútroštátneho zákona alebo nariadenia nie sú uvedené vo vyhlásení v zmysle článku 5 nariadenia č. 1408/71, sama osebe neznamená, že tieto dávky nie sú dávkami v zmysle článku 77 a 78 tohto nariadenia, naopak, je potrebné posúdiť, či v prípade, že takéto dávky boli uvedené v takomto vyhlásení, ide o dávky stanovené týmito ustanoveniami (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. júna 1991, Athanasopoulos a i., C-251/89, Zb. s I-2797, bod 28).

37 Z uvedeného vyplýva, že každá nemecká dávka na nezaopatrené deti stanovená v bývalom členskom štáte zamestnania dotknutých osôb a španielska dávka na nezaopatrené deti stanovená kráľovskou legislatívnou vyhláškou č. 1/1994 v členskom štáte ich bydliska sú „rodinnými prídavkami“ v zmysle článku 1 písm. u) bodu ii) nariadenia č. 1408/71 a tiež „dávkou“ v zmysle článkov 77 a 78 tohto nariadenia.

38 Za týchto podmienok treba v zmysle požiadavky vnútroštátneho súdu preskúmať, či sú zodpovedné orgány bývalého štátu zamestnania oprávnené odmietnuť poskytnutie rodinných prídavkov, na ktoré majú tieto osoby nárok, len na základe vnútroštátnej právnej úpravy tohto členského štátu z dôvodu, že podľa článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) a článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia č. 1408/71 je pre konanie o poskytnutí týchto dávok zodpovedný len nový členský štát bydliska, pretože tieto dotknuté osoby opustili bývalý členský štát zamestnania, aby sa vrátili do ich členského štátu pôvodu.

O členskom štáte zodpovednom za poskytnutie rodinných prídavkov

39 V tejto súvislosti treba podotknúť, že ak podliehali poberateľ dôchodku alebo zosnulý pracovník podľa článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) a článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia č. 1408/71 právnej úprave viacerých členských štátov, rodinné prídavky sa poskytovali v súlade s právnou úpravou členského štátu, na ktorého území má poberateľ dôchodku alebo sirota zosnulého pracovníka bydlisko. Členský štát bydliska má v zmysle ustanovení nariadenia č. 1408/71 ako jediný povinnosť poskytovať predmetné rodinné prídavky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. februára 1997, Bastos Moriana a i., C-59/95, Zb. s. I-1071, body 15 a 18).

40 Podľa uvedených ustanovení nariadenia č. 1408/71 platí však uvedené len v tom prípade, ak bol nárok na rodinné prídavky „nadobudnutý“ v súlade s právnou úpravou členského štátu, ktorý je v zmysle nariadenia č. 1408/71 zodpovedným štátom.

41 Posúdenie tejto poslednej podmienky, ktorá je otázkou vnútroštátneho práva, patrí do právomoci vnútroštátneho súdu (pozri rozsudok z 24. septembra 2002, Martínez Domínguez a i., C-471/99, Zb. s. I-7835, bod 25).

42 Vnútroštátny súd žiada v tejto veci o stanovenie pôsobnosti pojmu „nadobudnutý“ v zmysle článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) a článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia č. 1408/71. Súd sa v podstate pýta, či nárok na rodinné prídavky poskytnutý členským štátom bydliska možno posúdiť za nárok „nadobudnutý“ v zmysle uvedených ustanovení, ak tento nárok nie je vylúčený na základe vlastného rozhodnutia dotknutých osôb pre poskytnutie inej dávky, ktorá je s uvedenými rodinnými prídavkami nezlučiteľná, pričom uvedeným rozhodnutím tieto osoby využili právo voľby stanovené vnútroštátnym právom. Takáto otázka týkajúca sa výkladu ustanovenia práva Únie patrí nepochybne do výlučnej právomoci Súdneho dvora.

43 Z judikatúry Súdneho dvora totiž vyplýva, že na to, aby sa rodinné dávky mohli podľa právneho poriadku členského štátu považovať za „nadobudnuté“, právna úprava tohto štátu musí uznávať nárok na vyplatenie dávok v prospech rodinného príslušníka, ktorý v tomto štáte pracuje alebo pracoval, pričom touto právnou úpravou sa zároveň riadi splatnosť týchto dávok (pozri analogicky rozsudky z 20. apríla 1978, Ragazzoni, 134/77, Zb. s. 963, bod 8, a z 13. novembra 1984, Salzano, 191/83, Zb. s. 3741, bod 7).

44 Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora tiež vyplýva, že na uznanie tohto nároku sa vyžaduje, aby dotknutá osoba spĺňala všetky formálne a vecné podmienky stanovené vnútroštátnou právnou úpravou tohto štátu na uplatnenie tohto nároku, pričom medzi uvedené podmienky môže patriť napríklad podmienka, aby sa o vyplatenie dávok najprv podala žiadosť (pozri analogicky rozsudky Ragazzoni, už citovaný, body 8 a 9; Salzano, už citovaný, body 7 a 10; z 23. apríla 1986, Ferraioli, 153/84, Zb. s. 1401, bod 14, zo 14. júla 1990, Kracht, C-117/89, Zb. s. I-2781, bod 11, a z 9. decembra 1992, McMenamin, C-119/91, Zb. s. I-6393, bod 26).

45 Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ, ako vo veci samej, nemôžu dotknuté osoby požiadať o rodinné prídavky podľa vnútroštátnej právnej úpravy členského štátu ich bydliska z dôvodu, že sa rozhodli pre inú dávku, ktorej poskytnutie vylučuje poskytnutie týchto prídavkov, nárok týchto osôb, ako sa domnieva španielska vláda a ako okrem iného uznáva aj nemecká vláda, nemožno považovať za „nadobudnutý" v zmysle článku 77 ods. 2 písm. b) bodu i) a článku 78 ods. 2 písm. b) bodu i) nariadenia č. 1408/71. V skutočnosti dotknuté osoby nespĺňajú na poskytnutie uvedených prídavkov všetky formálne a vecné podmienky.

46 Za týchto okolností pravidlo stanovené predmetnými ustanoveniami nariadenia č. 1408/71, podľa ktorého je za poskytnutie rodinných prídavkov pre poberateľov dôchodkov alebo pre siroty zosnulého pracovníka, ktorí podliehajú právnemu poriadku viacerých členských štátov zodpovedný len členský štát bydliska dotknutých osôb, teda nemožno uplatniť.

47 Nemecká vláda však tvrdí, že ak je ako vo veci samej nárok na rodinné prídavky v členskom štáte bydliska vylúčený len z toho dôvodu, že sa dotknuté osoby v tomto štáte rozhodli pre inú dávku, treba analogicky uplatniť článok 76 ods. 2 nariadenia č. 1408/71. Ak by sa to prenieslo na tento prípad, uplatnenie tohto ustanovenia by znamenalo, že zodpovedné nemecké orgány by mohli postupovať tak, akoby si dotknuté osoby vybrali, že budú poberať rodinné prídavky stanovené v španielskej právnej úprave, ktoré však vylučujú právo na rodinné prídavky podľa nemeckej právnej úpravy. Takáto analógia sa zakladá na jednej strane na porovnateľnosti záujmov v tejto veci, pretože s nezaopatrenými deťmi poberateľov dôchodku sa musí zaobchádzať rovnakým spôsobom ako s nezaopatrenými deťmi pracovníkov. Na druhej strane je odôvodnená zmyslom a cieľmi predmetného článku 76 ods. 2. Cieľom tohto ustanovenia totiž nie je len zabrániť kumulácii dávok, ale aj zaistiť spravodlivé rozdelenie zaťaženia medzi členské štáty. Vedomé nepodanie žiadosti o poskytnutie rodinných prídavkov teda nemôže viesť k prenosu povinnosti poskytnúť tieto prídavky

zo štátu, ktorý je prednostne zodpovedný, na členský štát, ktorý má len subsidiárnu zodpovednosť.

48 Túto argumentáciu však nemožno prijať.

49 Po tom, ako nastali relevantné skutkové okolnosti vo veciach, v ktorých boli vyhlásené rozsudky už citované v bodoch 43 a 44 tohto rozsudku, znenie článku 76 nariadenia č. 1408/71 platné v čase uvedených okolností, ktorého sa uvedené rozsudky týkali, bolo zmenené nariadením Rady (EHS) č. 3427/89 z 30. októbra 1989 [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 331, s. 1) a bol do neho doplnený nový odsek 2 s cieľom umožniť členskému štátu zamestnania pozastaviť nárok na rodinné prídavky, ak žiadosť o takéto dávky nebola podaná v členskom štáte bydliska a z toho dôvodu tento členský štát nijaké dávky nevyplácal.

50 Takáto skutočnosť však neznamená, že uvedená judikatúra stráca pri výklade článkov 77 a 78 nariadenia č. 1408/71 svoju účinnosť. Na rozdiel od znenia pôvodného článku 76 nariadenia č. 1408/71, ktorý sa týkal prípadov kumulácie nárokov na rodinné prídavky, ak sú tieto dávky splatné z dôvodu výkonu pracovnej činnosti v členskom štáte bydliska členov rodiny a podľa právnej úpravy iného členského štátu, uvedené články 77 a 78, ktoré sa týkajú nároku na rodinné prídavky poberateľov dôchodku a sirôt zosnulých pracovníkov, neboli definitívne upravené nariadením č. 3427/89, ktorým boli z rôznych hľadísk zmenené v súčasnosti platné a účinné ustanovenia nariadenia č. 1408/71 o poskytovaní rodinných prídavkov (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. októbra 2010, Schwemmer, C-16/09, Zb. s. I-9717, bod 57).

51 Okrem toho právna úprava Únie v oblasti koordinácie vnútroštátnych právnych predpisov sociálneho zabezpečenia sa nemôže najmä s ohľadom na jej ciele a okrem výslovných výnimiek, ktoré sú s týmito cieľmi v súlade, uplatňovať takým spôsobom,

že migrujúcemu pracovníkovi alebo jeho právnym nástupcom sa odníme nárok na dávky poskytované len podľa právnej úpravy jedného členského štátu (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 5. júla 1967, Colditz, 9/67, Zb. s. 297, 304; zo 6. marca 1979, Rossi, 100/78, Zb. s. 831, bod 14; Schwemmer, už citovaný, bod 58 a citovanú judikatúru, ako aj z 30. júna 2011, da Silva Martins, C-388/09, Zb. s. I-5737, bod 75).

52 Pokiaľ ide o článok 77 ods. 2 písm. b) bod i) a článok 78 ods. 2 písm. b) bod i) nariadenia č. 1408/71, Súdny dvor už rozhodol, že tieto ustanovenia nemožno vykladať v tom zmysle, že sa pracovníkovi alebo sirote zosnulého pracovníka odníme nárok na poberanie preňho najvýhodnejších dávok tým, že sa dávky nadobudnuté v členskom štáte nového bydliska nahradia skôr nadobudnutými dávkami len na základe právnej úpravy iného členského štátu (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 12. júna 1980, Laterza, 733/79, Zb. s. 1915, body 9 a 10; z 9. júla 1980, Gravina, 807/79, Zb. s. 2205, bod 8; z 24. novembra 1983, D'Amario, 320/82, Zb. s. 3811, bod 5; zo 14. decembra 1988, Ventura, 269/87, Zb. s. 6411, bod 14, a Bastos Moriana a i., už citovaný, bod 16).

53 V konaní vo veci samej je však zrejmé, pričom to vyplýva aj z otázok položených vnútroštátnym súdom, že každá z dotknutých osôb má v Nemecku nárok na dôchodok len podľa nemeckej právnej úpravy s ohľadom na čas trvania poistenia osôb v tomto členskom štáte.

54 Za týchto okolnosti nemožno články 77 a 78 nariadenia č. 1408/71 vykladať v tom zmysle, že bývalý štát zamestnania môže dotknutým osobám odmietnuť poskytnúť rodinné prídavky len podľa právnej úpravy tohto štátu iba z toho dôvodu, že dotknuté osoby môžu v členskom štáte ich pobytu požiadať o poskytnutie rodinných prídavkov vo vyššej výške.

55 Keďže je zrejmé, ako vyplýva aj z bodov 39 až 46 tohto rozsudku, že nárok na rodinné prídavky nebol dotknutými osobami „nadobudnutý“ podľa právnej úpravy členského štátu bydliska, je na zodpovedných orgánoch bývalého členského štátu zamestnania, v ktorom bol nárok na tieto rodinné prídavky nadobudnutý len podľa vnútroštátnych právnych predpisov tohto štátu, aby za podmienok a obmedzení stanovených týmito právnymi predpismi vyplatili tieto prídavky v celej výške (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 7. mája 1998, Gómez Rodríguez, C-113/96, Zb. s. I-2461, bod 32, a Martínez Domínguez a i., už citovaný, body 21 a 22).

56 Vzhľadom na uvedené treba na prvé dve otázky odpovedať tak, že článok 77 ods. 2 písm. b) bod i) a článok 78 ods. 2 písm. b) bod i) treba vykladať v tom zmysle, že poberatelia starobných alebo invalidných dôchodkov, alebo sirota zosnulého pracovníka, ktorí podliehajú právnym úpravám viacerých členských štátov, ktorých nároky na dôchodok a na sirotský dôchodok však vyplývajú len z právnej úpravy bývalého členského štátu zamestnania, majú právo žiadať od zodpovedných orgánov tohto štátu celú sumu rodinných prídavkov stanovenú týmito právnymi predpismi v prospech detí so zdravotným postihnutím, a to aj v tom prípade, ak si v členskom štáte bydliska neuplatnili nárok na poberanie porovnateľných prídavkov vo vyššej sume stanovených právnymi predpismi tohto štátu z dôvodu, že sa rozhodli pre poskytnutie iných dávok pre zdravotne postihnutých, ktoré sú nezlučiteľné s týmito dávkami, keďže nárok na rodinné prídavky v bývalom štáte zamestnania nadobudli len podľa právnych predpisov tohto štátu.

O tretej otázke

57 So zreteľom na to, čo bolo uvedené v bodoch 39 až 46 tohto rozsudku, v situácii, keď sa dotknuté osoby nemajú možnosť na základe právnych predpisov členského štátu bydliska rozhodnúť pre poskytnutie rodinných prídavkov v tomto štáte napríklad

z dôvodu, že takéto deti nemožno posúdiť ako deti odkázané na pomoc svojich rodičov, na túto situáciu sa *mutatis mutandis* uplatní odpoveď Súdneho dvora z predchádzajúceho bodu.

58 V takejto situácii by nebolo možné nárok na rodinné prídavky považovať ani za „nadobudnutý“ v členskom štáte bydliska v zmysle článku 77 ods. 2 písm. a), ani článku 78 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1408/71, ako sa domnieva aj vnútroštátny súd, pretože nie sú splnené formálne podmienky stanovené vnútroštátnym právom na poskytnutie takýchto dávok, čiže tieto dávky nie sú splatné.

59 Na základe uvedeného treba na tretiu otázku odpovedať tak, že odpoveď na ňu je rovnaká ako odpoveď na prvé dve otázky, teda že podľa právnych predpisov členského štátu bydliska dotknuté osoby nemajú možnosť rozhodnúť sa pre poskytnutie rodinných prídavkov v tomto štáte.

O trovách

60 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 77 ods. 2 písm. b) bod i) a článok 78 ods. 2 písm. b) bod i) nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, v znení zmenenom a doplnenom nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996, zmeneným a doplneným nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1992/2006 z 18. decembra 2006, treba vykladať v tom zmysle, že poberatelia starobných a/alebo invalidných dôchodkov, alebo sirota zosnulého pracovníka, ktorí podliehajú právnym úpravám viacerých členských štátov, ktorých nároky na dôchodok a na sirotský dôchodok však vyplývajú len z právnej úpravy bývalého členského štátu zamestnania, majú právo žiadať od zodpovedných orgánov tohto štátu celú sumu rodinných prídavkov stanovenú týmito právnymi predpismi v prospech detí so zdravotným postihnutím, a to aj v prípade, ak si v členskom štáte bydliska neuplatnili nárok na poberanie porovnateľných prídavkov vo vyššej sume stanovených právnymi predpismi tohto štátu z dôvodu, že sa rozhodli pre poskytnutie iných dávok pre zdravotne postihnutých, ktoré sú nezlučiteľné s týmito dávkami, keďže nárok na rodinné prídavky v bývalom štáte zamestnania nadobudli len podľa právnych predpisov tohto štátu.**

2. **Odpoveď na tretiu otázku je rovnaká ako odpoveď na prvé dve otázky, teda že podľa právnych predpisov členského štátu bydliska dotknuté osoby nemajú možnosť rozhodnúť sa pre poskytnutie rodinných prídavkov v tomto štáte.**

Podpisy